Omerdići

Omerda je imao samo njega — svoje Sulje — pa ga nosio kao malo vode na dlanu. Dijete raslo iz godine u godinu po pedalj, a Omerda se po tri protezao od puste dragosti.

— De, babin sine, deh, babo će da te ženi, još samo za tri pedlja . . .!

Prošle godine, a Sulje se zamomčuljio i počeo nagoniti fesić na desnu obrvu. Omerda mu nàmakao i šargijicu u Šoke tamburdžije, pa on ne ide nikuda bez nje. Podmetne on nju pod pazuho, a zalupi vratnicama — te eto svako veče on ide po sijelima da potraži sebi curu i da proašikuje. Čuje ga Omerda iz sobarka, pa se nagne na demire.

— Jesi l' ti to, babin sine, haa?

— Jesam, babo, jesam — odgovara on i pozastane jer zna da će mu njegov babo još štogod da prirekne.

— Ode l' ti to, ode l', haa?

— Jah, babo!

Omerda zna i gdje će i dokle će, jer ga on i podgovara, ali opet to on propitkuje kao radi običaja. A i jedinac je to njegov, pa treba da se i pribojava za njega. — Danas je i ova momčadija, i ovaj sav svijet naopak i mamen. Šta ja znam ko se može naletiti i nahoroziti na moje dijete. Ma nismo ni mi, vala, bili drugačiji, a eto, opet se čini da je danas gore, gorre . . . Haman i jest, haman! Eeee! Rodi muško, strahovat ćeš da ga ne ubiju, a rodi žensko . . . pa ako je kogod štipne, . . . eh, eh, ne znaš šta je gore! A daj ne rodi ni jedno ni drugo, ruglo i sramota pred svijetom,

a grijeh pred Allahom dželle šanuhu — tako razmišlja Omerda, a nagne se na demire pa prizove posve tiho:

— Sine, pripazi se! Jesi li ponio nož, haa!?

— Jesam, jesam, babo!

— Dobro, sine, dobro, tako valja, pa se pripazi! Sulje se popipa pa zakrene niz sokak a kuči u šargiju momački. Omerda čuje pa od dragosti poigrava po šiltetu ko djetešce. Pa i kad se više ne čuje, njemu u ušima bobunjaju i žice i terzijan. Voli on svog jedinca, pa mu je eto pustio sve na volju. I da probere djevojku koju god hoće ... u deset sela a ne samo ovdje u Omerdićima! Sjedi Omerda podugo kraj pendžerka pa osluškuje i zanosi se. U strani poneko ohojkne, a on poraste i uši proširi. Ako puška očehne, u njemu proigra i probubnja kao da mu se srce otkinulo. A ako brdom prošargija, on od dragosti poigrava.

Sulje se vraća kad drugi horozovi otpjevaju. Svejedno što ulazi i bos i opet na prstima, Omerda ga očuje, pa se vrti.

— Jesi li ti to, sine, haa?

— Jesam, babo, jesam!

— Je l' te kogod dirnuo, haa?

— Nije, nije, babo — šapuće Sulje, da ne probudi majku. Ona je dobra i prpošna ženica, jedva čeka da se njezin momčić oženi ... ili da bar rekne kada će i koju će, lakše bi joj bilo čekati i poglédati. Čuje ona i vidi kad god Sulje dolazi sa sijela, i pričinja se samo kao da spava. Eh, koliko je njoj stalo do toga da jedanput i ona imadne snahu, pa da je ima ko i poslušati i u ruke poljubiti, ah, eto, eto!

— Jesi l' našo šta, sine haa? — priupitkuje Omerda, a Sulje se kinji, stid ga je da kaže.

— Jesi l', jesi l', kaži ti babi!? — navaljuje Omerda da ispita, jer vidi da nešto jest.

— Ma eto ... eto!

— Dobro, dobro, sine, živ ti meni bio — odobrovoljava se Omerda, a volio bi skočiti pa ciknuti nek svako čuje.

I Hanija, mati Suljetova, narasla pod jorganom od dragosti. Sva se prenijela, pa ko da gazi nekom golemom, beskrajnom širinom, a svježina je podiže ko krilatu.

— Momčiću moj, živ ti meni bio!

— Zar ne spavaš, majko?

— Eheee, sad ćeš biti svekrva, sad! — dira je Omerda.

— Neka ću, ja to i hoću!

Sulje se odragostio. Dovest će on nju, vala, pa makar se nebo izvratilo. Neće nju Zahomarci očuvati, neće! Bit će ona, bolan, Omerdina snaha, pa taman kad bi oni pocrkali čuvajući je!

Zaganjivali se oni za njim evo tri noći, a on ništa ne kazuje ocu svome Omerdi. Neće, voli ovako! Sinoć je eto Mujdanu Mušinu isparao sav gunj i pričero ga preko Lošića šljivika, a sve podvikivao za njim. Krivo Zahomarcima što on ašikuje s njihovom djevojkom.

— Neka se šigica po Omerdićima — kažu oni — ne damo mi naših cura.

A on eto bacio oko na Dudu Golaćevu, pa hoće nju uz inad. Svejedno što se i ona nećka i nerado ga nagovara! Nije njemu još nikad otvorila pendžer da proašikuju, a on je pokuckavao dvadesetak puta.

— Ne smije, ko bajagi! Hehheej! Kao da ja to ne znam! Ne pasem ni ja s Mujarinim ovcama po Prisoju. Draži je njoj Mujdan, draži, znam ja to i vidim dobro, ali ... nećemo mi to tako, Dudo, Dudice, ne! Ti ćeš se, bona, meni oko vrata oviti, pa ja ne bio Omerdino Sulje, ihhhiii!!!

Sinoć kad su komili kod Kasimovića, on joj proturio crvenjak triput. Ona sve triput priuzela, pa šest puta uzvratila. Tako i treba. Djevojka je ona, pa je podjednako svačija. Mujdan se ždero ko protuha, a kad mu je nagrlilo, on zafrljio najveći paturac Suljetu u potiljak. Sulje prociknuo i sve izgužvao. Mujdan klisnuo na vrata ko pala, a Sulje ga pritjero i isparo.

Kad je Kasimov gigan drugi puta pripjevao, on se spremio i nagovorio Dudu.

— Hoćeš li mi otvoriti pendžer ... da dođem?

— Ne smijem, ne smijem od bábē ... Čut će! — propetljala mu ona.

Njemu bilo posve krivo, pa kad je zazinuo baščom, niz Zahomar prolamalo.

— Čut će Mujdanovi jarani, Sulje, čut će, pa će zasjesti da čekaju — prisreo ga Kasim, a on odbrusio:

— Ja to i hoću, i hoću ... a čuješ? Reci Dudi da se ja ne bojim ni njezinog babe ni Zahomaraca, znaš?!

— Dobro, dragi, dobro!

Kad se momčadija procikuje, niz noć prosijeca resko. Kad se koji bliži djevojčinim pendžerima, psi se bune i dozivaju. Kako su samo djevojke predrage kad se krte pod jorganima. Kad momak naiđe na otvoren djevojčin pendžer, protura obje ruke da je dodirne. Zato one i spavaju kraj pendžerâ.

*

U petak obišo Omerda svoje dobre jarane pa svakom prišapnuo:

— Ponesi pušku i dvadesetak punih! Ali ... tajac, jezik za zube ... grob, grob, znaš — neću da se zna!

— Hoćemo li to dovesti Suljetu — priupitao ga Nazifaga još tiše, a on potvrdio glavom i dopunio:

— Znaš, neću da se zna!

Ibraki Mehijinom pripriјetio za zvono:

— Hoću da metneš ono veliko klapilo, jesi li čuo?!

— Nek se prepanu Zahomarci, haa? — odsmjehnuo se Ibraka, a Omerda opet uzmahnuo glavom i dometnuo:

— Znaš, neću da se zna!

Sulje napipnuo da će Zahomarke s večera u Brda Alihodžinim na komilje, pa odredio da zasretne Dudu u Potocima pa da je i skrene u Omerdiće. Rekao on to ocu Omerdi i priupito:

— Hoćeš li, babo?

— Hoću, hoću, dragi moj, hoću, moje Sulje, hoću, sine, hoću ... — Omerda se toliko podragostio.

I Hanija proletjela kroz sve sobe od pustìnē. Ee, sad će i ona biti svekrva, a snaha će je i slušati i ljubiti u ruke, ee! Nije to šala imati sina na ženidbu! Natezala je ona svog momčića i navlačila ko zlatan konac. Sad joj je eto drago, ni sama ne zna koliko. Voljela bi ona, istina, da je to moglo kakogod drugačije i mirnijim putem, ali kad ne može, ne može, šta ćemo ... i to je suđeno — misli ona. Oteti, pa oteti! A što ona ne bi drage volje, pa je ne bi ni otimali, već bi je isprosili, i nikom ništa. A najposlije ... svejedno, svejedno. Kad već jedanput nad njom viknu i potpale mašalu, gotovo je! Taman da nikad nije ni htjela, mora — pa gotovo! A i ko bi šta mogao svatovima!? Ejheeej! Svatovska je svaka krvava, krvava! — Tako se i dragostila i pritješavala

Hanija, mati Suljetova, a izglédala veče ko na iglama. Ko zna, ko zna, eh!

Selom se nije ništa govorilo, jer niko nije ni slutio. Znali su oni svi da Omerdino Sulje trčkara po Zahomaru i da oblijeće Golaćevu Dudu, a znali su i da ga ona neće, ali nisu mogli pomisliti da će se to tako i ubrzo pridesiti. Omerda je i volio da se to ne sazna sve dok Ibraka ne začagrta svatovsku u bakreno zvono. A onda, onda će on, Omerda, prvi proguliti, selom mašalaknuti, pa neka svi poskaču i neka se začude. Eeee, zna on dobro šta radi! Hoće on da se znade kad i on oženi svoje Sulje! Jedinak je jedinak, pa valja, valja — proturo Omerda po sobi cijeli dan i sve do podveče. A kad je Sulje rekao da se ide, on se uširio i pretrčao deset puta avliju. Rekao Haniji kad je pošao:

— Eto ti Kada i Abidovica, pa da dočekate! Čut će se i zvono, i puške ... i mašalla!

U Prisoju ih pričekali jarani, svaki s puškom. Ibraka i sa zvonom.

— Je li veliko klapilo, Ibraka, haa?

— Jest, jest, dragi, čut će se cijelom stranom.

— I nek se čuje, neka!

Sulje i Osmo sišli u Potoke. Oni će zasjesti i osluškivati kad cure zapjevaju niz Zahomar, pa će prići i prisresti. U Suljeta se srce otkidalo od napetosti ... ili, ili. Ma moći će Osmo, moći, ako on ne može. Nije, vala, ni u njoj trista ókā!

One se oglasile. Kad god prilaze iz sela u selo, one pjevuše po dvije naizmjence. Dvije pjevuše, dvije kikoću. Neka znaju momci, pa neka dođu za njima. Jer ne bi one ni išle da neće biti momaka ...

Sulje i Osmo ćutnu. One se behnu i zaciče. Duda zavrišti. Sa Prisoja odgovore tri puške, a Osmo ehejekne. Potocima se odbije i prinese, pa ko da se neko odziva. Dudu iznesoše na Prisoj. Ona sva uzdrhtava ko zatečena ptica. Omerda upali sve tri mašale, a Ibraka začagrta. U Zahomaru očuše i rekoše:

— Ode keva, ode ... čija li je!?

A kad su čuli Omerdu gdje eheječe, prisjetili su se:

— To ode Golaćeva Duda!

— Ode, ode!

— Mujdaneee!

— Po repu, po repuuu!

— Izvrnite mu fes, ejheeej!

Omerdini grabe u Prisoj. Nazifaga izdigne pušku, a tri mu odgovore. Stranama odziva kao da pucaju osmorica.

— Klataraj, klataraj, Ibraka! — prigušćuje Omerda, pa ejhejkne. Oni mu svi odgovaraju.

— Ejhheeee-ej!

— Ejhej ...

— Ejhej, ejhej, ejhej!

— Ejhheeee-ej!

— Prižeži, prižeži!

— De, Nazifaga, prvi!

— Deh, deh, svejedno!

Dinn-n!

Din, din, dann, dunnn!

Klapa-klipa, klipa-klapa, klapa-klipa!

— Klaparaj, klaparaj!

— Začagrtaj!

Čangrrrr, čangrrrr-gr-gr-grrrr ...

— Maaaššallaaa-aaa!

— Ejhheeee-ej!

Zbor odgovara svagdje.

U Omerdićima očuli još izdaleka, pa zajezdili sokake, a prižegli, pa se selom osulo ko vedrim nebom. Puške progrohotale kao začuđene vrane. Omerdu omaglilo i prodragostilo, pa mu se čini da gazi po nekom začaranom svijetu, kroz zvijezde, kroz nebo, kroz vedrine. Sulje se potpurio i progorio, a Ibraka i klapara i čagrta. Duda se nikako nije pribirala. Pa i kad su je Omerdini grlili na vratima, ona je bila kao van sebe. Navalilo je toliko toga u nju, pa ona kao da ne osjeća samu sebe. Vidi samo mnogo žena i cura, čuje i gdje mašalaju i gdje puškaraju i mnogo toga, ali u svemu je ona kao bijela vrana među crnim ... Vidi stotine očiju na sebi, a i metli je upravo u budžak, na vidno mjesto, da je se nagledaju. Ne zna ni što bi ni kuda bi, eheee!

Od ponoći se rozili svatovi, pa nju zatvorili u sobarak, zajedno sa Suljetom.

— Nek se malo djeca proigraju — reko Omerda dragostan posve.

— Zar odmah, prvu noć!?

— Eee, bolje je, bolje odmah! Kad ovcu obilježiš, lahko ju je poznati u krdu, znam ja, znam!

Eto, on hoće da je posve siguran. Ko zna šta sve može da bude! Nije se ono dešavalo nikad da bi cura pobjegla kad je već jedanput uvedu u kuću, ali ko zna, ko zna! Voli Omerda nasigurno. Jer, kraj svakog čovjeka ima po jedan šejtan, pa nȅ dō bog dragi, ah, ah! Ko zna.

I puškaralo se, i pjevalo, i pilo, i tamburalo dugo, pa se približio petak ponovo. Omerda poručio po Cigane zurlaše, a priprijetio i za bubanj. Hoće on da prolomi Omerdiće. Kad bude najviše svijeta pred džamijom, on će dovesti svoje Sulje, pa nek mu bubnjaju i zurlaju dva sata. Tako valja! Jedanput Omerda ženi svoje Sulje, jedanput! Pa neka selo upamti dobro kako se on proveo — to hoće eto Omerda.

Zahomarci nisu došli džamiji. Neće oni, jer znaju da je Omerda dobavio Cigane i da će se provoditi. A to je njima i zazorno — nije šala oteti curu nasred njive pa prkati cijelom Zahomaru. Oni se izjedali i izjedali. Golaću nije bilo baš posve ni krivo, ali volio je da su je zaprosili. On bi je dao, pa htjela ona ili ne htjela, ko bi je još pitao! Zar se još i ženskinje pita za nešto!? — tako je mislio Golać, a tako je isto rekao i svojoj ženi.

Kad su u džamiji odžumili, Omerda uzeo svoje Sulje za ruku a podviknuo, pa Cigani prolomili bubnjem.

— A zurle!?

Oni zazurlaše. Iskrenuli prema Suljetu, a on se zbenavio pa izvalio oči.

— Ammaaan!

— Maššallaa!

— Ejh-heeeej!

Dumba, dumba-dumbara-dumba-dumba-dumba . . .

Tarliiii-i ijjjiii-i, tartlii-lii . . .

Dini, dinnn, dunnn . . .

— Pražžii!

Cijelo se selo uščiračilo. Sokacima urlja ko uz vašar.

— E, ljudi, i ne pamti se, vala, ovakav pir . . .

— I ne pamti, vala!

— Ama turćijat, turćijat . . . eee!

Pod kruškama potpaljene tri vatre ko tri lomače. To će oni danas priklati tri junice i podijeliti. Stari Bajdo još

od jutra dijeli šerbe po selu. Raznosit će on i halvu sa somunima.

Poslije svi prišli u avliju i svezali dva kola a uprenuli u zurle, pa se proderalo daleko, daleko...

Duda već čitavu heftu obdan pristojava u budžaku. Obnoć je zatvaraju u sobarak sa Suljetom... evo već sedam noći. Sjutra ona svaki dan pomalo otplače. Osjeća da je boli sva njena ponutrina, sva! Ne može ona ovako, ne! Na silu je eto doveli, na silu hoće da ona bude snaha i da ih voli sve redom... ne može to ona, ne!

Kad god se poslije kȋšā javi brdima vedrina, dan biva širok, neizmjerno. Selo se osunčava ko iza kupanja. Kroz Humove vȃljā Garavac i nosi balvane iz Planine. Te vode pridođu uvijek kad kiše padaju predugo.

Omerdini pošli još zarana kadiji da vjenčaju. Ne vode oni Dude sobom jer znaju da ona ne bi pristala na sve to. Ovako će kadija i bez nje. Ona je jutros proplakala gorče nego ikad.

— Eto i to će učiniti! A sve na silu! Allahu dragi, ja, što li sam ja to zgriješila toliko!?

— Ne plači, draga Dudo, ne plači — tješila je Hanija svekrva — suđeno je, draga, tako... suđeno!

Dudom bȉla neka tjeskoba ko u grobu. I ovaj joj je sobarak tako malen i uzak, čini joj se da će je duvarovi pritisnuti. Ne može ona ovako, ne! Mora tražiti vazduha, širine, širine! Ugušit će se!

Hanije nije bilo kad je Duda izišla na avliju. U njoj se proširilo... ahhaa! Ona klisila niz bašče, pa na Prisoje. Bježati, bježati... — to je prosijevalo cijelom njom. I ona je eto pobjegla...

To selom pronijeli ko težak kamen. Nikad se to, nikad, nije desilo u Omerdićima. To ili je božja kazna ili su šejtanski prsti, samo se to nikad nije u selu pridesilo. Ne pamti to ni stari Mujaga Bećić, ni Miralemaga, ni Abid Hodžić, niko. A svi su oni i Švabu dočekivali na Preslici i toliko toga preturili, ali ovako šta nisu doživjeli. Eee, jesu, jesu, tu prsti ili božji ili šejtanovi... — Tako su selom umovali, a sve odmahivali glavama.

Omerda zarúčao ko vô kad se je vratio. Izletjela mu jabučica u grlu, pa se obenavio. Potrčao i uz selo i niz selo. Zovnuli muhtara Mehu i cijelo selo, pa se digli ko na hajku.

— Naći ćemo mi nju, kurvu jednu... jarabum-tobe-estagfirullah... kurva, jašta, kurva!

— Zar naš hrz i obraz da se kalja?!

— Beštija, beštija!

— Hajd' Goláću!

Masa ko crn oblak valjala se niz Prisoje. Kao da će na pokolj. I sve je to zaliveno nekim mučnim olovilom, pa ko prokune — to je sve. Omerda je prvi — on se zaprtio motikom, kao da će na kopanje. Svako je ponešto uprtio. Muhtar najčešće proklinje... Vâljā se taj mesnati oblak niz Prisoje i zakreće potocima uz Zahomar. Golać ih prisrete, a oni graknuše ko hajkači:

— Udri, on je kriv, udri!

— Ljudi, nije kod mene!

— Udri, ne pitaj!

— Jest, jest, kurva!

— Nismo mi bez obraza, nismo!

— Nismo mi Zahomarci!

— Ljudi, zaboga...

— Udriii... kurvinog oca!

— Ljudi...

Bubbb!

Golać naže selu. Za njim prolomi. Omerda je ko krilat. Zahomarci primrli. Golaćevi pobjegli iz kuće. Rulja naletila Zahomarom i nagnala se na Golaćevu kuću. Neko obletio, a neko proletio...

— Pobjegla, kurva, pobjegla!

— Beštijaaa!

— Zapalite, zapaliteee!

— Nemojte, ljudi, ako boga znate! Tako vam velikog Allaha! Nije kod mene, nije, ljudi, kunem vam se... — zavajkao Golać više sela, a oni nageli.

— Goni, kurvinog oca, goni!

— Udriiii!

— Ubbiii!

Golać naže dalje. Rulja zaurla i otisnu se niz selo. Za njom ostade Golaćeva kuća u vatri. Golać jauknu na brdu i opet naže...

Nije Duda pobjegla ocu. Ne bi to ona smjela učiniti za živu glavu. Zna da bi je Golać zaklao ko ovcu. Pribjegla je ona u Podborike staroj tetki Hafizi, neće se — misli ona — niko ni prisjetiti. Promrzla je od straha sva, ko ledenica. Očula se gore s Brdâ urljava, pa Hafiza izvirila.

— To Garavac tutnji, draga teto — rekla snezvijerena Duda — nije ništa, nije!

To je ona sebe tješila. Slutila je ona crno još otkako su je oteli u Potocima. A evo sad čuje urljavu, pa promrzava. Čuje ona dobro da to nije Garavac, ali se toliko ustrašuje, pa samo tako kaže da se pritješi.

— Nije, draga teto, ništa ... nije!

U Brdu prolomi. Neko se prodera ko arslan:

— Gori, gorri Zahomar!

— Gorree Golaćevii!

Rulja prourlja.

Čuje to i Duda dobro i osjeća sve, iako ne vidi. Ne smije ni da pogleda. Hafiza se napinje ...

— Dudo, kćeri, Omerdići se digli!

— Tettoo!

— Jesu, jesu, draga kćeri, jesu ... šta ću s tobom, eto ih!?

Duda zaciči ko guja u procijepu i grune u džamove. Pendžer zasiknu i ona ispade ko snop pa naže.

— Uuuhhh!

Rulja se razvedri i rasu niz brdo ko kamenje. Omerda je opet prvi.

— Eno jeee!

— Goniii!

— Ubbiii!

— Pripazzziii!

Masa je ko olujan oblak ... i gusta na čas i široka — kako ko pristigne. Dudu nose vjetrovi. Rulju nosi urljava. Garavac vâljā i probija kroz Humove.

— Ne može na vodu, stigniii!

— Priskoči, priskoččiii!

Omerda je opet prvi. Hoće da joj počupa pletenice. Ona zacići i zapljusne u Garavac. Omerda posrne ... Omerdići zahalaču:

— Halla, halla!

— Ammaann!

Golać jauknu u Brdu.

Nad Garavcem provijori Dudin čaršaf i leže po vodi.

— Halla, halla!

Niko od njih ne reče drugo. Zakamenili se oni svi s reda, pa ili halaču ili bulje. Ne osjećaju oni niko ništa, ko posječeni panjevi, ko sumanuti i teško pogođeni.

— Halla, halla!

Garavac valja balvane s Planine i dere pod Omerdićima ko pod panjevima. Niže Mostova ojoču momci s capinima i dočekuju balvane. Oni će dočekati i Dudu, pa će je mrtvu povući za pletenice.

— Ojjo-ooo!

— Oooo-or-ruk!

— Ojjo-ooo!

Capin capne...

Gajret, Sarajevo, 1928.

